

Birleşen Milletler Guramasy

Baş Assambleýa

Elli dokuzynjy Sessiýa

Üçünji Komitet

Günlük 98-nji madda

Aýal-gyzlaryň ösüşde ilerlemegi

Awstraliýa, Awstriýa, Azerbaýjan, Belgiýa, Braziliýa, Kanada, Kolumbiýa, Horwatiýa, Kipr, Çeh Respublikasy, Daniýa, El Salvador, Estoniýa, Finlandiýa, Germaniýa, Greciýa, Wengriýa, Irlandiýa, Ysraýyl, Italiýa, Ýaponiýa, Latwiýa, Luksemburg, Gollandiýa (Niderlandlar), Nigeriýa, Norwegiýa, Polşa, Portugaliýa, Rumyniýa, Slovakiýa, Sloveniýa, Ispaniýa, Şweciýa, Şweýcariýa, öňki Ýugoslav Makedoniýa Respublikasy, Türkiýe, Uganda, Beýik Britaniýa we Demirgazyk Irlandiýa Birleşen Korollygy, Tanzaniýa Birleşen Respublikasy, Uruguwaý we Wanuat

Aýal-gyzlaryň garşysyna namysyň adyndan edilýän jenaýatlary ýeňip geçmek ugrunda iş alyp baran

Baş Assambleýa,

Adam Hukuklarynyň Ählumy Deklarasiýasynda görkezilişine¹ laýyklykda, ähli döwletleriň adam hukuklaryny we esasy azatlyklaryny, şol sanda adamlaryň ýaşamak, erkinlik we howpsuzlyk hukuklaryny ündemek wezipesini *tassyklap*, hem-de adam hukuklaryna degişli dokumentler bilen, ylaýta-da Ykdysady, Sosial we Medeni Haklar Dogrusynda Halkara Ylalaşyk², Grajdan we Syýasy Hukuklar Dogruda Halkara Ylalaşyk (2), Aýallara Garşy Diskriminasiýanyň Ähli Görnüşlerini Ýatyrnak Dogruda Konvensiýa³ we Çagalaryň Hukuklary Dogrudaky Konvensiýa⁴ bilen baglanyşykly bolan döwletleriň wezipelerini-de *tassyklap*,

Vena Deklarasiýasy we Hereket Programmasy⁵ şeýle-de Aýallaryň Garşysyna edilýän zorlugy Yatyrnak Baradaky Deklarasiýany⁶ hem-de Aýallar Dogrudaky Dördünji Dünýä Konferensiýasynda kabul edilen Pekin Deklarasiýasy we Hereket Platformasynyň maksatlary we borçlary⁷ we Baş Assambleýanyň yörite sessiýasynyň “Aýallar 2000: jyns deňligi, 21-nji asyr üçin ösüş we parahatçylyk” atly jemleýji dokumentini⁸ *hem tassyklap*,

---

¹ Rezolýusiýa 217 A (III).

² Seret rezolýusiýa 2200 A (XXI), goşmaça.

³ Rezolýusiýa 34/180, goşmaça.

⁴ Rezolýusiýa 44/24, goşmaça.

⁵ A/CONF. 157/24 (part I), chap. III.

⁶ Seret rezolýusiýa 48/104.

⁷ *Report of the Fourth World Conference on Women, Beijing, 4-15 September 1995* (United Nations publication, Sales No. E.96.IV.13), chap. I, resolution 1, annexes I and II.

⁸ Rezolýusiýa S-23/3, goşmaça.

Onuň 2002 ýylyň 22-nji Dekabrynda çykan 15/179 sanly we 2003 ýylyň 22-nji Dekabrynda çykan 58/147 sanly rezolýusiýalaryny hem-de Adam Hukuklary Komissiýasynyň 2004 ýylyň 20-nji Aprelinde çykan 2004/46 sanly rezolýusiýasyny *ýada salyp*,⁹

Aýal-gyzlaryň garşysyna edilýän zorluk, şol sanda namysyň adyndan edilýän jenaýatlar dogruda çuňňur barlag işlerini alyp barmagyň gerekdigi bellenen Baş Assambleýanyň 2003 ýylyň 22-nji Dekabrynda çykan 58/183 sanly rezolýusiýasyny, şeýle-de çagalaryň garşysyna edilýän zorluk barada çuňňur derňew geçirmelidigi aýdylýan 2002 ýylyň 18-nji Dekabryndaky 57/190 sanly rezolýusiýasyny *ýada salyp*,

Döwletleriň aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň önüni almak, olary öwrenmek we günäkärlere jeza bermek hem-de jenaýatyň pidalarynyň goragyny üpjün etmek boýunça berjaý edilmegi zerur jogapkärçilikleriniň bardygyny, olaryň berjaý edilmezliginiň ejir çekenleriň adam hukuklaryndan we esasy azatlyklardan peýdalanmak mümkinçiligini bozýandygyny, olara zyýan berip, ol hukuklary puja çykarýandygyny *göz önünde tutup*,

Aýal-gyzlara garşy edilýän zorlugyň ähli görnüşleriniň, şol sanda namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň kanun boýunça jezalandyrylýan jenaýat diýip hasap edilmeginiň gerekdigini *nygtap*,

Aýallara garşy edilen zorlugy seljermek, zorlugyň, ylaýta-da namysyň adyndan edilýän biri birinden tapawutly köp dürli jenaýatlaryň köklerini derňemäge netijeli çemeleşmegiň gerekdigini *hem nygtap*,

Aýallara garşy ýöredilýän zorluk, şol sanda namysyň adyndan edilýän jenaýatlar baradaky maglumatyň yetmezçiliginiň, öwrenilen maglumatlar esasynda alnyp barylýan derňewe we aýal-gyzlaryň garşysyna edilýän zorlugy aradan aýyrmak boýunça tagallalara, hem maşgala hem-de halkara derejesinde päsgel berýändiginden *habarly bolup*,

Aýal-gyzlaryň Adam Hukuklary Komitetiniň, Aýallara Garşy Diskriminasiýany Ýatymak Baradaky Komitetiň, Çagalaryň Hukuklary Baradaky Komitetiň we Ykdysady, Sosial we Medeni Hukuklar Baradaky Komitetiň raportlaryna degişli bölümlerinde düşündirilişi ýaly we Baş Assambleýanyň, aýallara garşy edilen zorluklar, onuň sebäplerine we netijelerine degişli Adam Hukuklary Baradaky Komissiýanyň Yörite Raportlarynyň we yzygiderli habarlarynyň bu mesele boýunça belleýşi ýaly, aýal-gyzlaryň bu jenaýatçylyklaryň pidasy bolmagynyň dowam etmegini *çuňňur alada edinip*,¹⁰

Şeýle jenaýatçylyklaryň hiç bir dini ýa-da medeni gymmatlyklar bilen utgaşmaýandygyny *nygtap*,

Aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlardan dynmak üçin hökümetleriň we halkara jemgyýetçiliginiň birleşen tagallalary we grajdan jemgyýeti, şol sanda näresmi guramalar we başgalar arkaly hökümetleriň we halkara jemgyýetçiliginiň has uly tagallalar we işeňňirlik görkezmeginiň zerurdygyny, hem-de jemgyýetçiligiň muňa bolan garaýyşynda esasy özgerişleriň amala aşyrylmalydygyny *hem nygtap*,

Aýal-gyzlaryň jemgyýetdäki roluny güýçlendirip we olaryň namysyň adyndan aýal-gyzlara garşy edilýän jenaýatlaryň önüni almak we olary bütinleý ýeňip geçmek üçin aýgytly güýç hökmünde karar kabul etmek we iş planyny düzmek proseslerine täsirli gatnaşmagynyň ähmiýetini *áýratyn nygtap*,

1. *Makullayar:*

⁹ Seret. *Official Records of the Economic and Social Council, 2004, Supplement No. 3 (E/2004/23), chap. II, sect. A.*

¹⁰ E/CN.4/2002/83, paras. 21-37.

(a) Baş Sekretaryň aýal-gyzlaryň garşysyna edilýän zorlugy ýok etmek baradaky dokladyny;¹¹

(b) Döwletiň aýallara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlary aradan aýyrmaga gönükdirilen aktiv iş alyp barmagyny we inisiatiwasyny, şol sanda şeýle jenaýatlara degişli milli kanunlara girizilen düzedişleri kabul etmegini, şeýle kanunlaryň bilime, sosial we beýleki meselelere degişli çäreleri, şol sanda aň-bilime täsir ediji we ony güýçlendiriji çäreleri hem-de döwletiň aýallara garşy zorlugyň ähli görnüşleriniň önüni almaga gönükdirilen iş we başlangyçlarynyň başarjaň durmuşa geçirilmegini;

(c) Namysyň adyndan aýallara garşy edilýän jenaýat meselesine täsirli gatnyşmak üçin Birleşen Milletler Guramasyna degişli guramalaryň öz üstlerine alan taslamalaryny, fondlar we programmalar, şol sanda Birleşen Milletler Guramasynyň İlat Fondy, Birleşen Milletler Guramasynyň Çagalar Fondy we Birleşen Milletler Guramasynyň Aýallar üçin Ösüş Fondy ýaly başlangyçlary makullaýar we bu tagallalary utgaşdyrmak üçin olary ruhlandyrmagy;

(d) Grajdan jemgyýeti, şol sanda aýallar guramalary, ýönekeý adamlaryň hereketleri we aýratyn adamlar ýa-da näresmi guramalar tarapyndan şeýle jenaýatlar we olaryň zyýanly täsirleri dogrusynda düşünje döretmek üçin alnyp barylýan işi;

2. Aýal-gyzlaryň namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň gurbany bolmagynyň dowam edýändigini we şeýle-de köp dürli görnüşlere eýe bolan bu hili wagşyçylyklaryň dünýäniň ähli regionlarynda ýüze çykýandygy hem-de günäkärlere sud etmegiň, olary jenaýata çekmegiň we jeza bermegiň başa barmaýandygy üçin Baş Assambleýa *aladasyny beýan edýär*;

3 *Ähli döwletlere ýüz tutup:*

(a) Halkara adam hukuklaryna degişli dokumentlerde beýan edilen wezipelerini ýerine ýetirmeklerini we Pekin Deklarasiýasy we Hereket Platformasyny (7) hem-de Baş Assambleýanyň ýörite sessiýasynyň jemleýji dokumentlerini (8) durmuşa geçirmeklerini;

(b) Kanuny çäreler hem-de administrativ we programmalaýyn çäreleri ulanmak bilen köp sanly üýtgeşik görnüşlerde ýüze çykýan aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň önüni almak we olary bütinleý aradan aýyrmak üçin zerur bolan tagallalary güýçlendirmegi dowam etmeklerini;

(c) Tiz hem giňişleýin barlag alyp barmaklaryny, sud etmek tertibinde sypalgasyz jenaýata çekmeklerini we namysyň adyndan aýal-gyzlara garşy edilýän jenaýatçylyk isleriniň dokumentlerini taýýarlamaklaryny we günäkärleri jezalandyrmaklaryny;

¹¹ A/59/281.

- (d) Bulardan başga-da, jemgyýetçilik esasyndaky öňbaşçylary işe goşup, şeýle jenaýatçylyklara ýol açýan düşünje we hereketlerde özgerişlik gazanmak maksady bilen, namysyň ölçeginden dogry hasaplap, aýal-gyzlara garşy edilýän jenaýatlaryň önüni almak we olary aradan aýyrmagyň zerurdygy dogrudaky düşünjäni oýarmak boýunça aladanyň depginini güýçlendirmeklerini;
- (e) Erkeklerde jynslaryň arasyndaky deňlik düşünjesini ösdürmek işinde jogapkärçiligi oýarmak we olaryň aýal-gyzlaryň garşysyna namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň önüni almakda aýratyn rolunyň bardygyny göz önünde tutup, jyns stereotipleri ýok etmekde olaryň garaýyşlaryny özgertmek işiniň depginini güýçlendirmeklerini,
- (f) Metbugatyň adamlarda bu düşünjäni oýarmak çäresine gatnaşmaga döwtalaplygyny ruhlandyrmaklaryny;
- (g) Aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň sebäplerini we netijelerini bilmek we bu baradaky düşünjäni artdyrmaga gönükdirilen çäreleri we programmalary, şol sanda polis, hukuk goraýyşy we kanun çykaryjy edaralaryň işgärleri ýaly kabul edilen kanuny güýje girizmek borjy üstüne düşýänleriň taýýarlygyny ösdürmegi ruhlandyrmak, goldamak we durmuşa geçirmek bilen we olaryň şeýle jenaýatçylyklara degişli arzalara tarap aramazdan we netijeli jogap berip bilmek mümkinçiliklerini güýçlendirmeklerini hem-de bolan we bolup biljek pidalaryň goralmagyna kepil geçmek üçin zerur çäreleri amala aşyrmaklaryny;
- (h) Grajdan jemgyýetçiliginiň, şol sanda näresmi guramalaryň bu meselä gatnaşmagyny goldamagy dowam etmeklerini we hökümetiň özüne degişli we hökümete garaşly bolmadyk guramalaryň özara bileleşip işlemegini güýçlendirmeklerini;
- (i) Mümkün bolan ýerinde olara agzalan kömeklerden başga-da mynasyp gorag, howpsuz gaçybatalga, geňeş, ýuridik goldaw, saglygy goraýyş hyzmatlary, şol sanda jyns saglyk we çaga dogurýan eneleriň saglygy, psihologik saglyk meselesinde we beýleki degişli ugurlarda, dikeldiş we jemgyýete gaýtadan integrirleme ýoly bilen bolan we bolup biljek pidalary zerur serişdeler bilen üpjün etmekde goldaw hyzmatlarynyň esaslaryny döretmeklerini, güýçlendirmeklerini ýa-da olara zerur mümkinçilikleri bermeklerini;
- (j) Bulardan başga-da, guramaçylyk mehanizmini döretmek, güýçlendirmek we bu işi ýönekeýleşdirmek arkaly we beýleki ýollar bilen aýal-gyzlaryň garşysyna namysyň adyndan edilen jenaýat dogrusynda jenaýatyň pidalarynyň we beýlekileriň gorkusyz we gizligin ýerden anyk habar berip bilmeklerini;
- (k) Şeýle jenaýat hadysalary baradaky statistiki maglumatlaryň, şol sanda maglumatlaryň jyns we ýaş taýdan tapawutlandyrmazdan ýygnaýmagyny we ýaýradylmagyny hem-de şeýle maglumatlaryň 58/185 sanly rezolýusiýa laýyklykda aýallara garşy gönükdirilen zorlukly hereketler hakynda giňişleýin çykyşda hem-de 57/190 sanly rezolýusiýa görä, çagalaryň garşysyna gönükdirilen

- zorlukly hereketler dogrusynda giňişleýin çykyşda ulanylmagy üçin Sekretariata bermeklerini;
- (l) Aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň önüni almak maksady bilen kabul edilen we durmuşa geçirilýän ýuridik hem-de düzgün çäreleri baradaky maglumatlary ýeri gelende adam hukuklary boýunça ylalaşyga degişli guramalara hödürleýän çykyşlaryna goşmaklaryny *hayyş edýär*;

4. *çagyryşlar:*

(a) Halkara jemgyýetçiligini, şol sanda Birleşen Milletler Guramasynyň ugurdaş guramalaryny, fondlary we iş programmalary, beýleki mümkinçilikler bilen bilelikde, tehniki kömek we geňiş hyzmatlary arkaly, isleg bildiren ýagdaýlarynda, ähli ýurtlara aýal-gyzlara garşy namysyň adyndan edilýän jenaýatlaryň önüni almaga we şeýle jenaýatlaryň köklerini derňemäge gönükdirilen işleriniň guramaçylygyny artdyrmak üçin edýän tagallalaryna goldaw bermäge;

(b) Gabady gelende, adam hukuklary ylalaşygy boýunça degişli guramalary hem-de aýal-gyzlara garşy edilen zorluk, onuň sebäpleri we netijeleri boýunça Ýörite Çykyş edijini öz tagallalaryny agzalan meselelere gönükdirmegini dowam etmäge;

5. Baş Sekretardan, aýal-gyzlara garşy edilýän zorluk meselesi boýunça Baş Assambleýanyň On altynjy sessiýasynda göz önünde tutýan çykyşynda häzirki rezolýusiýanyň durmuşa geçirilişi dogrusynda durup geçmegini *hayyş edýär*.